

Skrifstofa Alþingis – nefndasvið

b.t. fjárlaganefndar

Vesturlandi 06.10.2026

Efni; Umsögn Samtaka sveitarfélaga á Vesturlandi (SSV) um frumvarp til fjárlaga 2027 1 mál á 157 löggjafarþingi.

Inngangur

Í þessari umsögn stjórnar SSV um fjárlög fyrir árið 2027 er farið yfir helstu þætti í frumvarpinu sem hafa áhrif á stöðu mála hjá sveitarfélögum og opinberum stofnunum á Vesturlandi og þar sem úrbóta er þörf. Við leggjum áherslu á samgöngur og innviði, heilbrigðisþjónustu og öldrunarmál, farsæld barna, löggæslu, nýsköpun og byggðamál.

07 Nýsköpun

Í fjárlagafrumvarpinu kemur fram að fyrirhuguð er endurskipulaging á starfsemi frumkvöðlasetra, þekkingar- og nýsköpunarsetra og stafrænna smiðja. Samningar um stuðning við rekstur Fab-Lab smiðja rennur út á þessu ári, en þær eru mikilvægur hluti af umhverfi nýsköpunar. Því er mikilvægt að samningar um stuðning við rekstur smiðjanna verði endurnýjaðir.

08 Byggðamál

Ljóst er að í fyrirbyggjandi fjárlagafrumvarpi er töluverður niðurskurður til verkefna landshlutasamtaka sveitarfélaga. Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi eru samstíga öðrum landshlutasamtökum um mikilvægi þess að hækka framlög til sóknaráætlana landshlutanna sem og til atvinnuráðgjafar á landsbyggðinni.

Atvinnuráðgjöf á landsbyggðinni gegnir mikilvægu hlutverki í því að styrkja og styðja við staðbundin fyrirtæki, frumkvöðla og íbúa. Ráðgjöfin miðar að því að hjálpa fyrirtækjum að vaxa, þróa nýjar hugmyndir og aðlaga sig að breyttum markaðsaðstæðum. Með því að skera niður framlög til atvinnuráðgjafar um 35 milljónir króna getur það skapað vandræði fyrir þau fyrirtæki og frumkvöðla sem eru að reyna að vaxa eða hefja rekstur á landsbyggðinni, sem leiðir til þess að störf skapast síður, og dregur úr fjárfestingum og fjölbreytni atvinnulífsins á þessum svæðum. Við samþykkt fjárlaga fyrir 2026 tryggði fjárlaganefnd Alþingis hækkun framlaga til atvinnuráðgjafar um 35 m.kr. Tillaga fjárlagafrumvarps 2027 er enn á ný að draga þessa hækkun fjárlaganefndar til baka. Við skorum því á fjárlaganefnd að stíga inn í þessa óheillastöðu og draga þessa lækkun til baka og koma með aukningu til móts við verðlagsþróun undanfarinna ára.

Sóknaráætlun Vesturlands hefur sannað sig sem öflugt verkfæri til byggðapróunar á Vesturlandi. Þeir fjármunir sem hafa fylgt henni hafa aukið sjálfstæði, frumkvæði, nýsköpun og verið undirstaðan að verðmætu menningarstarfi. Sóknaráætlanir gera hverjum landshluta kleift að

móta sértækar aðgerðir í takt við staðbundin tækifæri og áskoranir, sem stuðlar að aukinni sjálfbærni og jafnvægi á milli svæða. Með því að draga úr framlögum um 120 milljónir króna, auk þess að draga til baka framlag til sóknaráætlana sem áður var úthlutað af fjárlaganefnd beint til verkefna, er hætta á að mörg mikilvæg verkefni fái ekki þann stuðning sem þau þurfa til að ná fram að ganga.

Við skorum því á fjárlaganefnd að stíga inn í þessa óheillastöðu og draga þessa lækkun til baka.

09 Löggæsla

Að undanfögnu hafa verið stigin jákvæð skref til fjölgunar lögregluþjóna á Vesturlandi og sá mikilvægi áfangi náðist að hægt er að halda úti sólarhringsvakt á Akranesi og í Borgarnesi. Frá sameiningu lögregluembætta á Vesturlandi í eitt embætti árið 2015 hefur náðst að efla löggæslu, bæta búnað og ná fram hagræðingu í rekstri lögreglunnar. Stjórn SSV óttast því að með fyrirhuguðum breytingum á skipulagi lögregluumdæma sé verið að taka allt of stórt skref í fækkun embætta og muni þessi breyting draga úr þjónustu við íbúa og þeim framförum sem náðst hafa.

Fjölgun íbúa Vesturlandi, dulin búseta vegna fjölda sumarhúsa, aukin fjöldi ferðamanna og aukin umferð hefur kallað á aukna löggæslu á starfssvæðinu og ekki síst á vegum úti, sem hægt hefur verið að bregðast að hluta við. Hins vegar hefur um langt skeið verið brýn þörf á fjölgun lögregluþjóna í Dalabyggð, en eins og staðan er í dag eru það fyrst og fremst lögregluþjónar í Borgarnesi sem sinna löggæslu í Dölum. Skýring þessa liggur að hluta í að aðstaða lögreglunnar í Búðardal er afar bágborin og úr því þarf að bæta. Fjárveitingar til lögreglunnar á Vesturlandi þurfa að taka mið af öllu ofansögðu

Þá er orðið mjög brýnt að hefja byggingu nýrrar lögreglustöðvar í Borgarnesi í samstarfi við sveitarfélagið, en þetta verkefni hefur verið í undirbúningi í töluverðan tíma og þarf að komast til framkvæmda sem fyrst.

Þá er mikilvægt að auknu fjármagni verði veitt til almannavarna með það að markmiði að hægt sé að vera með starfsmenn almannavarnarnefnda í hverjum landshluta, en ekki bara helmingi þeirra eins og er í dag.

11. Samgöngur og innviðir;

Stjórn SSV hefur lýst yfir ánægju sinni með að stjórnvöld ætli sér að auka framlag til viðhalds og þjónustu á vegakerfinu. Þetta er vissulega jákvætt skref, en hins vegar er rétt að benda á mikla viðhaldspörf um allt land og við leyfum okkur að fullyrða að hún er hvergi meiri en á Vesturlandi. Því er mjög brýnt að niðurskurðarkrafa í samgöngumálum bitni ekki á viðhaldi vega.

Ítrekað hefur verið sýnt fram á að Vesturland hefur verið skilið eftir þegar kemur að fjárveitingum til nýframkvæmda við stofnvegi undanfarin ár og stefnir í að svo verði áfram samkvæmt ný samþykktri samgönguáætlun.

Mikilvægt er að áætlanir um uppbyggingu Sundabrautar gangi eftir þannig að hægt verði að opna hana fyrir umferð árið 2033, en Sundbraut er í senn þjóðhagslega hagkvæmt verkefni og til þess fallið að stytta vegalengdir og auka verulega umferðaröryggi.

Þá hefur stjórn SSV þungar áhyggjur af lækkun fjárveitinga til almenningsgangna en Vegagerðin hefur kynnt ákvörðun um fækkun leiða á Vesturlandi. Afar mikilvægt er að geta unnið áfram að því á Vesturlandi að efla almenningsgöngur á milli byggða í landshlutanum.

Afar brýnt er að ljúka við uppbyggingu háhraðafarnets á stofnvegum, en upphaflega átti að ljúka því verkefni árið 2026, en nú er talað um að því ljúki á kjörtímabilinu. Einnig er mikilvægt að gerð verði krafa á uppbyggingu háhraðnets á fjölförnum og mikilvægum tengivegum eins og Laxárdalsheiði sem er tenging á milli Vesturlands, Norðurlands og Vestfjarða, auk þess að vera mikið notuð varaleið fyrir Holtavörðuheði.

15. Orkumál

Ætla má að tæplega fjórðungur íbúa á Vesturlandi hafi ekki aðgengi að hitaveitu og búi því á rafkynntum svæðum. Fyrir þennan hóp er mikilvægt að fyrirætlanir um að landsmenn búi við jafnan orkukostnað gangi eftir og að landsmönnum verði tryggður jafn aðgangur að orku óháð fjárhag og búsetu. Jafnframt er mikilvægt er að tryggja fjárveitingar til að þessi jöfnun gangi eftir og að íbúar á köldum svæðum greiði sambærilegt verði fyrir orkuna og aðrir landsmenn. Því veldur það stjórn SSV þungum áhyggjum að lækka eigi framlög til niðurgreiðslu rafmagns á köldum svæðum um 80 m.kr.

Brýnt er að stjórnvöld styðji við verkefni sem stuðla að hagkvæmri nýtingu orku og orkuauðlinda landsins með styrkjum og öðrum stuðningi, einkum til aðgerða er miða að því að auka nýtingu á innlendum endurnýjanlegum orkugjöfum.

23-24 Heilbrigðisþjónusta

Stjórn SSV áréttar mikilvægi þess að tryggja fjárveitingar til heilbrigðisþjónustu og efla hana frekar.

Brýnt er efla þjónustu heilsugæslustöðva, en þær gegna mjög mikilvægu hlutverki í öllum byggðarlögum. Þær þurfa að vera vel í stakk búnar til að mæta þörfum íbúa svæðisins á hverjum tíma, auk þess að sinna stóráuknum fjölda ferðafólks og sumarhúsafólks sem sækir Vesturland heim og þarf á heilbrigðisþjónustu að halda. Nauðsynlegt er að skapa heilsugæslustöðvunum þá umgjörð að hægt sé að tryggja stöðugleika og samfellu í viðveru lækna og annars menntaðs heilbrigðisstarfsfólks alla daga á heilsugæslustöðvum umdæmisins. Til að tryggja mönnun á heilsugæslustöðum er nauðsynlegt að veita auknu fjármagni til viðhalds húsnæðis og uppbyggingu tækjabúnaðar þeirra á Vesturlandi. Þessi þáttur hefur veruleg áhrif á starfsánægju og eykur líkur á því að hægt sé að laða að nýtt starfsfólk.

Rétt er að benda á þau tækifæri sem felast í því að byggja upp sérhæfða þjónustu á sjúkrahúsum utan höfuðborgarinnar, en góð reynsla af bakdeild á sjúkrahúsinu í Stykkishólmi og deild fyrir liðskiptaaðgerðir á Akranesi sýna þetta.

25 Hjúkrunarheimili og öldrunarþjónusta

Á Vesturlandi eru rekin sjö hjúkrunar- og dvalarheimili; í Ólafsvík, Grundarfirði, Stykkishólmi, Búðardal, Borgarnesi og á Akranesi. Síðan er heimili á Fellsenda í Dalabyggð sem er fyrir fólk sem glímir við geðraskanir.

Ríflega 100 aðilar eru á biðlista í dag eftir hjúkrunarrýmum á Vesturlandi. Við bindum því vonir við að sem fyrst verði hægt að hefjast handa á viðbyggingu við Höfða á Akranesi sem á að fjölga rýmum um 60, en viljayfirlýsing um verkefnið var undirrituð fyrr á þessu ári.

Aðeins tvö hjúkrunarheimili á Vesturlandi, Höfði á Akranesi og Brákarhlíð í Borgarnesi geta boðið upp á dagþjálfunarrými; Höfði með 25 rými og Brákarhlíð 5 rými. Þörfin fyrir fleiri rými, bæði almenn og sérhæfð er mjög mikil. Með aukinni þjónustu dagþjálfunar er hægt að lengja þann tíma sem eldra fólk getur dvalið heima. Öll hjúkrunarheimilin á Vesturlandi, ásamt HVE og sveitarfélögunum taka þátt í verkefninu Gott að eldast sem á að tryggja betri og samhæfða þjónustu við eldra fólk sem býr heima, hluti af því verkefni er að fjölga dagþjálfunarrýmum.

Því er lykilatriði að hjúkrunarheimili á Vesturlandi fái fjárveitingar fyrir fleiri dagþjálfunarrýmum til þess að hægt sé lengja þann tíma sem eldri fólk geti búið heima.

Farsæld barna

Stjórn SSV lýsir yfir þungum áhyggjum af því að sérstök viðbótarframlög Jöfnunarsjóðs um 1,1 milljarður vegna fjármögnunar verkefna tengda lögum um samþætta þjónustu í þágu farsældar barna falla niður. Niðurfellingin er rökstudd á þeim forsendum að um tímabundið framlag hafi verið að ræða. Þegar farsældarlögin tóku gildi árið 2022 var 1.100 m.kr. framlagi ráðstafað til Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga. Tekið var fram að um væri að ræða úthlutun sem bundin væri við innleiðingu laganna, árin 2022 til 2025. Þar að auki kom fram að fjárþörf sveitarfélaga yrði endurmetin að þeim tíma loknum, en það endurmat hefur ekki farið fram. Framlagið greiðir m.a fyrir störf tengiliða og málstjóra sem sveitarfélögunum er skylt að sinna samkvæmt lögum nr. 86/2021.

Það er mat okkar hjá SSV að lög um samþætta þjónustu í þágu farsældar barna hafi nú þegar sannað gildi sitt. Til marks um það má nefna mikinn árangur í málaflokknum á Akranesi sem var eitt af fjórum frumkvöðla sveitarfélögunum við innleiðingu laganna. Tölurnar tala sínu máli. 13,1% barna á Akranesi fá í dag þjónustu í þágu farsældar, og nær sex af hverjum tíu málum eru leyst á fyrsta stigi. Þar grípa tengiliðir í skólum og leikskólum börn og fjölskyldur snemma, áður en vandinn vex.

Innleiðing farsældarlaganna hefur kallað á nýtt verklag, samhæfingu og mannafla hjá sveitarfélögunum og þjónustustofnunum. Brottfall fjármögnunar án þess að sýnt sé fram á varanlegt fyrirkomulag felur í sér, að okkar mati, að það er verið að færa kostnað frá ríki til sveitarfélaga.

Stjórn SSV mælist til þess að fjármögnun verkefnisins verði framlengd eða færð með gagnsæjum og fullnægjandi hætti inn í varanlegan tekjustofn sveitarfélaga.

Börn með fjölþættar stuðningsþarfir

Samkomulag ríkis og sveitarfélaga um þjónustu við börn með fjölþættar stuðningsþarfir fól í sér að ríkið tæki yfir framkvæmd og ábyrgð á fjármögnun þjónustu við börn með fjölþættar stuðningsþarfir. Reglugerð nr. 700/2026 felur í sér að í stað þess að ríkið yfirtæki að fullu framkvæmd og fjármögnun sérhæfðrar þriðja stigs sólarhringsþjónustu við börn með fjölþættar

stuðningsparfir, er stór hluti barna með fatlanir skilinn eftir utan þjónustu ríkisins og kostnaði og ábyrð þannig velt yfir á sveitarfélögin.

Það er mikilvægt að reglugerðinni verði breytt hið fyrsta og að fjárlög taki mið af þeim kostnaði sem ríkið þarf að axla við framkvæmd og fjármögnun þjónustu við börn með fjölpættar stuðningsparfir

Virðingarfyllst

f.h. Samtaka sveitarfélaga á Vesturlandi

Páll S. Brynjarsson